

FARKLI SOSYO-EKONOMİK DÜZEYDEKİ BEŞ-ALTI YAŞ ÇOCUKLARININ ERKEN ÖĞRENME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Doç Dr. Adalet KANDIR *
Öğrt. Gör. N. Bilge KOÇAK TÜMER **

Özet

Bu araştırma farklı sosyo-ekonomik düzeydeki anasınıflarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının Erken Öğrenme Becerilerinin İncelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya Samsun il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 16 ilköğretim okulunun anasınıfına devam eden beş-altı yaşlarındaki 150 çocuk ve bu çocukların anne-babaları dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak çocuklara ve çocukların anne babalarına yönelik soruları içeren "Genel Bilgi Formu" ile anne babaların sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için "Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek" ile çocukların erken öğrenme becerilerini belirlemek için ise "Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği" uygulanmıştır. Sonuç olarak; ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerinde etkili olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Erken Öğrenme Becerileri, Sosyo- Ekonomik Düzey, Okul Öncesi Eğitim.*

Abstract

This study was performed to analyze the early learning abilities of the children of the families with different socio-economical status who attend pre-school education institutions. The sample of the research consisted of 150, five-six year old children of the upper, middle, higher socio-economical status families attending to the National Education 16 pre-school education institutions in Samsun province. To obtain data, "General Information Form" including the questions related to the children and their parents was used. "Socio-Economic Level Determination Scale" including the questions related to the childrens parents was used. "The Evaluation Scale for Early Learning Skills" was applied to the children enrolled in study. Consequently; it is found out that socio-economic levels of the parents have influence on the learning ability of the five-six year old children.

Key Words: *Şartlı Nakit Early Learning Skills, Socio-Economical Status, Pre-School Education*

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

** Gazi Üniversitesi Ankara Meslek Yüksek Okulu

GİRİŞ

Erken öğrenme becerilerinin kazanımı, çocukların gelişimi için kritik bir dönem olan okul öncesi dönemde gerçekleşir. Hızlı bir gelişim ve değişiminin yaşandığı okul öncesi dönemde temel beceriler kazanılmakta ve kişiliğin temeli oluşmaktadır, kişinin yaşamı boyunca onu etkileyeceğinden bu dönem oldukça önemlidir (Yavuzer, 1997: 151; Kurtuluş, 1999: 18; Orçan, 2009; Dehart vd, 2004; Yıldız ve Perihanoğlu, 2004).

Okul öncesi dönemde kazanılan erken öğrenme becerileri düşünme, dil ve sayı becerilerini kapsamaktadır (Orçan, 2009). Benzerlik, karşılaştırma, görme, hatırlama, problem çözme, sınıflandırma, sıraya koyma, benzerlik tamamlama gibi durumları içeren düşünme becerileri; sözcük anlama, zamir, zarf, fiil kullanma, sözcük işlevini anlama, cümleyi yorumlama, soru sorma gibi dil etkinliklerini içeren dil becerileri ile sınıflama becerisi, sıralama becerisi, eşleme becerisi, korunum kazanımı ile yakından ilgili olan sayı becerilerini kapsayan erken öğrenme becerileri bireyin yaşam boyu kullandığı temel becerileri oluşturmaktadır (Fisher, 1990; Aktaş, 2002; Doğru ve Yıldırım, 2002; Koç, 2002; Güven, 2004; Dehart vd, 2004).

Erken öğrenme becerilerinden olan düşünme becerisi, çocuğun dünyayı anlamasında ve öğrenmesinde nesnel, sosyal çevresi ile ilgili bilgileri edinmesini ve edindiği bilgileri kullanmasını sağlayan tüm süreçleri içermektedir (Cohen ve Cenedella, 1988; Demirel ve Şahinel, 1999; Güven, 2004; Orçan, 2009). Düşünme becerileri fen, matematik gibi alanlarda öğrenmeyi kolaylaştıran, çocukların aktif katılımını sağlayan, kendi öğrenmelerinde sorumluluk alma duygusunu geliştiren, öğrenmenin kalıcılığını sağlayan, araştırma yöntemlerini kazandıran temel becerilerdir. Düşünme becerileri, bilgiyi oluşturma, problemler oluşturma ve bilgiyi formüle etmede kullanılır. Bu önemli becerileri çocuklara kazandırmak, onların kendi dünyalarını anlamalarına olanak sağlayacağından ayrıca önemlidir (Campell, 2001; Kandır, 2004; Dağlıoğlu, 2006). Gelişiminin başlangıcından bu yana sonsuz ifade olanağı sağlayan bir araç olan, kazanımı doğuştan hızlı ve kolay olan dil, erken öğrenme becerilerinin birisinin dil becerileri olduğu ifade edilmektedir (Olson ve Torrance, 1996; Aydın, 2000). Gelişimi zihin gelişiminin bir parçası olan, düşünme için kullanılan dil, zihinsel bir araçtır. Dil, hafıza, duygular ve problem çözme gibi birçok zihinsel işlevin hâkimiyetini kazanmak için stratejiler yaratmakta kullanılabilir (Bodrova ve Leong, 1996; Kandır, 2004). Dil, düşünme ile birlikte, bellek, muhakeme, problem çözme ve planlama gibi bilişsel süreçleri içermektedir. Dil düşüncenin hem alanını hem de kazanımını artırır. Çocuk çevreyle iletişim sonucu ister bilişsel süreçler, ister taklit, isterse model alma gibi yollarla dil kazanımını elde eder (Aral vd, 2001; Dağabakan ve Dağabakan, 2007; Erdoğan, 2005). Günlük hayatta çocukların çok sık karşılaştıkları matematiksel kavramlar erken öğrenme becerilerinden bir diğeri sayı becerileri ile ilişkilidir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar, birçok kavramı oluşturmaya başlar ve bu kavramları matematikteki problem çözme çalışmalarında ve diğer alanlarda kullanır

(Orçan, 2009). Okul öncesinde matematik, sayı sayma, ölçme, şekil, zaman ve mekan kavramları gibi bir dizi kavramlardan oluşmaktadır. Bu kavramlarla çocuğun zihinsel süreçleri gelişmekte, matematik eğitiminin temelleri atılmaktadır (Dinçer ve Ulutaş, 1999; Yıldız, 2003). Çocuk günlük yaşamında sıklıkla matematikler karşılaşmaktadır (Fischer, 1990). Matematik düşünme, keşfetme, problem çözme ve öğrenme için fırsat sağlar (Taylor, 1999).

Çocuk büyüme ve gelişme de ilk kez karşılaştığı sosyal çevre olan aileden büyük ölçüde etkilenmektedir. Bir okul öncesi eğitim kurumuna gidene kadar geçen sürede birçok beceriyi kazanmış olduğundan, kuruma gidene kadar aile ile geçirdiği süreçte kazanılan düşünme becerilerin gelişimi, ailenin çocuğa sağladığı çevre koşulları ve çocuğa gösterilen ilgi ile şekillenmektedir (Çeçen, 2007; Başaran, 2006; Benson, 2008). Üstün ve arkadaşlarının (2004), farklı sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların bilişsel gelişimlerinin değerlendirilmesi amacıyla dört yaşındaki çocuklarla yaptığı çalışmada sosyo-ekonomik düzey farklılıklarından kaynaklanan dezavantajların niteliksel okul öncesi eğitim programı ile giderilebileceği sonucuna varılmıştır. Sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı çocukların uyarıcı çevreden yoksun olmaları, bu çocukların düşünce becerilerinin gelişim sürecinde geri kalmalarını ve sosyo-ekonomik yönden daha avantajlı çocuklara göre düşünce becerilerinin gelişiminde daha alt seviyede kalmalarına neden olmaktadır (Gingsburg vd, 2008). Dil becerilerini de sosyo-ekonomik düzeyin yanı sıra aile ilişkileri, çocuğun konuşmaya teşvik edilmesi, cinsiyet, zekâ, sağlık, kardeş sayısı, aile yapısı, aile tutumları gibi birçok faktör etkilenmektedir (Bilginer, 2002; Demirezen, 2003; Yayla, 2003). Ailede kullanılan dilin niteliği sosyo-ekonomik düzey düştükçe azalmaktadır. Sosyo-ekonomik yönden avantajlı aileye sahip olan çocuklar düzgün kelime telaffuzu ve geniş bir kelime bilgisine sahiptir (Gingsburg vd, 2008). Yayla (2003) tarafından yapılan araştırmada alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, orta ve üst düzeydeki ailelerden gelen çocuklara oranla daha az sözlü iletişim kurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle beş-altı yaşlarında çocuklar, yakın ilişkide olduğu anne ve babasını model alarak ve taklit ederek öğrenir. Bu durum dil gelişimini doğrudan etkiler. Çocuklarını dinleyen, daha çok kitap okuyan, onlarla konuşan, onlara cevap veren ailelerin çocuklarında dil gelişimi daha iyidir. Ebeveynlerin çocuk ile düzenli konuşmaları ve onları dinlemeleri dil gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Miller, 1996; Bodrova ve Leong, 1999; Aral vd. 2001; Demirezen, 2003; Şimşek, 2004; Erdoğan vd, 2005; Dağabakan ve Dağabakan, 2007). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi çocukların sayı becerileri üzerinde de etkilidir. Crane (1996), ev ortamı, sosyo-ekonomik düzey ve annenin bilişsel düzeyinin beş-dokuz yaşlarındaki çocukların matematik becerileri üzerinde önemli etkiye sahip olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca araştırmada evdeki duyuşsal destek ve bilişsel etkileşimin birbirinden bağımsız olarak çocukların üzerinde önemli etkilere sahip olduğu ortaya konmuştur. Alt sosyo-ekonomik yetersizlikler nedeniyle, çocukların erken öğrenme becerilerini destekleyici materyaller ve yaklaşımlar sergileyemedikleri

düşünülebilir. Maddi problemler çocukların gelişimiyle yakından ilgilenilmesini ve gelişimlerinin desteklenmesini olumsuz etkiliyor olabilir.

Bu noktadan hareketle bu araştırma, çevre koşullarının çocukların erken öğrenme becerileri üzerindeki etkisinden yola çıkılarak, sosyo-ekonomik düzeyin anasınıfına giden beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Samsun il merkezinde dört merkez belediyenin, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 16 ilköğretim okulu anasınıflarına devam eden 150 çocuk ($\alpha= 0,95$ ve $0,05$ % 5 sapma miktarı ile) ve bu çocukların anne babaları oluşturmuştur. Zaman, ulaşım ve kontrol güçlükleri nedeni ile evrenin tamamı yerine onu temsilen yansız bir örneklem üzerinde çalışılması uygun olduğuna karar verilmiştir (Çıngı, 1994). Çalışma grubuna ilköğretim anasınıflarına devam eden ve tesadüfi örneklem yöntemi ile seçilmiş ve çalışmaya katılmaya istekli çocuklar, anne ve babalar dahil edilmiştir. Buna göre çalışma grubu alt, orta, üst sosyo-ekonomik düzeyden 50'şer olmak üzere toplam 150 anne baba ve bu anne babaların çocuklarından oluşmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; çocuklar ve çocukların anne babaları ile ilgili bilgi elde etmek amacıyla bu çocukların anne babalarına "Genel Bilgi Formu" ve anne babaların sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek için anne babalara "Sosyo-ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek" ile çocukların erken öğrenme becerilerini değerlendirmek amacıyla "Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

Genel Bilgi Formunda çocukların; okul öncesi eğitim kurumuna devam etme süresi ve anne baba yaşlarına ilişkin sorular yer almıştır.

Sosyo-Ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek

Çalışma grubuna dâhil edilen ailelerin sosyo-ekonomik düzeyini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekte; ölçeğin uygulandığı ebeveynin ve eşinin öğrenim durumları, meslekleri, sahip oldukları gayrimenkuller, evlerinde bulunan araç gereçler, aylık ortalama gelirleri, otomobilleri olup olmadığı, gazete, dergi ve kitap okuma sıklıkları, sanat-kültür etkinlikleri ve bireysel gelişim programlarına katılma durumları ile ilgili bilgiler yer almıştır. Geliştirilen ölçekte bazı maddeler ayırt edici olmadığı için çıkarılmıştır. Sosyo-ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek temel bi-

leşenler analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. Analiz sonuçlarının ortalaması 0 ve standart sapması 1'dir. Değerler incelendiğinde, -0.5 ve altında kalan grup alt sosyo ekonomik düzey, 0.5 ve yukarı değerler alan grup üst sosyo-ekonomik düzey, -0.5 ile 0.5 arasında delerler alan grup orta sosyo ekonomik düzey olarak kabul edilmiştir.

Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği

Araştırmada çocukların erken öğrenme becerilerini değerlendirmek amacıyla Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği (Test of Early Learning Skills-TELS), Dr. Somwari tarafından 1977'de geliştirilmiş ve ilk kez ABD ve Canada' da 20.088 çocuğun katıldığı (rasgele seçilmiş) bir gruba uygulanmıştır.

Somwari, tarafından geliştirilen "Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği"; Düşünme Becerileri, Dil Becerileri ve Sayı Becerileri alt bölümlerinden oluşmaktadır. Ölçek üç ile beş yaş arasında olan her çocuğa bireysel olarak uygulanmaktadır. Ölçeğin içinde her biri 18'er maddeden oluşmuş toplam 54 madde bulunmaktadır. Ölçekteki maddeler 2120 maddelik geniş bir listeden seçilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Kanada ve Amerika'da yapılmıştır. Ölçeğin maddelerinin üç-beş yaş arasındaki çocukların düzeyine uygun olduğu görülmüştür. Aynı ölçeğin 1978 yılında 36-67 ayı kapsayan 545 çocukla norm çalışması yapılmıştır.

Erken Öğrenme Becerileri (Test of Early Learning Skills-TELS) Ölçeği'nin Türk çocukları için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Başaran (2006) tarafından yapılmış ve Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması sonucunda Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği düşünme, dil ve sayı becerileri olmak üzere üç alt ölçekten oluştuğu belirlenmiştir. Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği güvenilirlik analizi sonuçları; Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği tüm ölçek için hesaplanan tek uygulamaya dayalı güvenilirlik katsayılarında $\alpha = .86$, KR-20= .90, Spearman Browvn iki yarı test korelasyonu. 80'dir. İki uygulamaya dayalı test-tekrar test korelasyonu ise. 89'dur. Tüm beceriler açısından güvenilirlik katsayılarının birbirine yakın değerlerden oluştuğu görülmüştür. Buradan tüm ölçeğin becerilerinin iç tutarlılığının genel olarak uyumlu olduğu ve ölçekten elde edilen ölçümlerin (puanların) kararlılık gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin tüm becerilerinin öğretmen görüşlerine göre oluşturulan zayıf ve iyi çocuklar yönünden karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, (zayıf) grupla üst (iyi) grubun ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde [$t 7.27$; $sd=85$ $p<.000$], üst grubun lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Buradan üst gruptaki öğrencilerin düşünme, dil ve sayı becerilerinin, alt gruptaki öğrencilerin düşünme, dil ve sayı becerilerinden daha iyi olduğu ve bunu da öğretmen görüşlerinin desteklediği belirlenmiştir. Ayrıca Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği'nde bulunan düşünme, dil ve sayı becerilerinin öğretmenlerin alt ve üst grupta yer alacak çocukları ayırmakta oldukça başarılı olduğu görülmüştür (Başaran, 2006).

Geçerlik güvenilirlik yapıldıktan sonra ölçekteki bazı maddeler çıkarılmış ve **ölçeğe son hali verilmiştir**. Benzerlik, karşılaştırma, görme ve hatırlama, el ve göz koordinasyonu, sınıflandırma, sıraya koyma, uyumsuzlukları teşhis etme, kural koyma sonuç çıkarma, benzerlik tamamlamadan oluşan düşünme becerileri alt ölçeği 8, sözcükleri anlama, zamir, zarf ve sıfatları kullanma, fiilleri kullanma (yedek ve bileşik fiiller), sözcük işlevlerini anlama, cümleyi yorumlama, bir soru sormadan oluşan dil becerileri alt ölçeği 6 ve sayı değerlerini anlama, sayma, rakamları bilme, sayı değerlerini karşılaştırma, uygun rakamları birleştirme, daha çok daha az daha uzun gibi ölçüm ilişkilerini anlama, para değerlerini bilme, uzunluk karşılaştırma, sayıları hafızada tutma ve toplama-çıkarma bölme içeren problemleri anlama maddelerini içeren sayı becerileri alt ölçeği 7 olmak üzere Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği toplam 21 maddeden oluşmaktadır (Başaran, 2006). Ölçek maddelerinde çocuklar verdikleri her doğru cevap için bir puan, her yanlış cevap için sıfır puan alırlar. Puanlar önce her alt ölçek için ayrı ayrı toplanır ve alt ölçek puanları elde edilir. Daha sonra her üç alt ölçeğin puanları birleştirilerek Erken Öğrenme Becerileri toplam puanı elde edilir (Başaran, 2006).

Verilerin Toplanması

Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izinler doğrultusunda, 2007-2008 eğitim-öğretim yılının ilk yarısında Samsun ili Büyük Şehir Belediyesi'ne bağlı dört ayrı belediye sınırları içerisinde, ilköğretim anasınıflarına devam eden ve çalışma grubunda yer alması düşünülen çocukların çalışmaya katılmaya istekli olan anne babalarına Genel Bilgi Formu ve Sosyo-ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Çocuğun verdiği her doğru cevabı için puanlama cetvelindeki sorunun karşısına bir puan, her yanlış cevabı içinse sıfır puan yazılmıştır. Yanlış verilen cevaptan sonra soru tekrarlanmamıştır. Ölçeğin sonunda her alt ölçek için ayrı ayrı doğru cevaplar sayılarak toplam puanlar puanlama cetvelinin üst köşesine yazılmıştır. Daha sonra her alt ölçeğin puanları ayrı ayrı toplanarak birleşik puanlar elde edilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Anne babaların sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan Sosyo-ekonomik Düzeyi Belirleyici Ölçek temel bileşenler analizi kullanılarak oluşturulmuştur. Temel bileşenler analizi sonuçlarının ortalaması 0 ve standart sapması 1'dir. Ölçek sonuçlarına göre, -0.5 ve altında kalan grup alt sosyo-ekonomik düzey, 0.5 ve yukarı değerler alan grup üst sosyo-ekonomik düzey, -0.5 ile 0.5 arasında değer alan grup orta sosyo-ekonomik düzey olarak kabul edilmiştir. Yapılan normallik analizleri sonucunda verilerin normal dağılmaması ve üç grubun yer alması sebebiyle, anne babaların sosyo-ekonomik düzeylerinin çocukların Erken Öğrenme Becerileri ve Düşünme, Dil ve Sayı alt becerilerine etkisi Kruskal Wallis Testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kullanılmış olup, $p>0.05$ olması durumunda gruplar arasında anlamlı farklılığın olmadığı, $p<0.05$ olması durumunda gruplar arasında anlamlı farklılığın olduğu belirtilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin anasınıfına giden beş-altı yaş çocuklarının erken öğrenme becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları iki bölümde verilmiştir.

Çocukların anne ve babalarının genel bilgileri incelendiğinde, çocukların % 61.3'ünün erkek, %38.7'sinin ise kız olduğu; çocukların % 88.7'sinin beş yaşından beri, % 6.0'ının dört yaşından beri, % 5.3'ünün ise üç yaş ve öncesinden beri bir okul öncesi eğitim kurumuna devam ettiği belirlenmiştir. Çocukların annelerinin, % 66.7'sinin 26–35 yaş arasında, % 20.7'sinin 36–45 yaş arasında, % 11.3'ünün 20–25 yaş arasında, % 1.3'ünün ise 45 yaş ve üzeri grupta olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca; babaların % 66.7'sinin 26–35 yaş arasında, % 20.7'sinin 36–45 yaş arasında, % 11.3'ünün 20–25 yaş arasında, % 1.3'ünün ise 45 yaş üzeri grupta olduğu bulunmuştur.

Sosyo-ekonomik düzeyin Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo1 ve Tablo 4 arasında verilmiştir.

Tablo 1. Çocukların Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği Düşünme Alt Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Kruskal – Wallis Testi Sonuçlarının Dağılımı

EÖB	SED	n	x	Ortan- ca	ss	Min	Mak	Sıra ort.	Krus- kall Wallis	sd	P	İkili Karşılaştırma
Dü- şünme Beceri- leri	Alt	50	9.4	9	2.3	4	15	62.16				
	Orta	50	10	10	2.5	4	15	74.5	10.70	2	0.005	*1–3
	Üst	50	11.3	11.5	3.2	4	22	90.29				

Araştırmaya dahil edilen çocukların düşünme becerileri puan ortalamalarında sosyo-ekonomik düzeyin anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacı ile yapılan ikili karşılaştırma testi sonucunda farklılığın alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların puanlarındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir.

Üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması 90.29, orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması 74.5 ve alt sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği

sıra ortalaması 62.16 olarak bulunmuştur. Buna göre; üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasının alt ve orta sosyo-ekonomik düzey gruplarının Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması, üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından düşük, alt sosyo-ekonomik düzey grubun Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeyin düşünme alt becerilerinin orta ve alt sosyo-ekonomik düzeyin düşünme alt becerilerinden yüksek olma sebebi, üst sosyo-ekonomik düzeydeki anne babanın çocuğun gelişimiyle ilgili daha bilinçli olduğu, ev ortamını gelişimi destekleyici olarak düzenleme, erken yaşta çocuğu zengin uyarıcı çevre ile tanıştırma gibi fiziki koşulları sağlamada daha başarılı olmaları düşünülebilir.

Üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar düşük sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre problem çözme becerileri, benzerlik karşılaştırma, görme hatırlama, uyumsuzlukları teşhis etme, sonuç çıkarma, benzerlik tamamlama gibi konularda, bilişsel düşünce açısından daha becerikli olduğu düşünülmektedir (Akt: Ginsburg vd, 2008). Tablo 1’de üst sosyo-ekonomik düzey grubun Düşünme Becerileri alt ölçeği puanlarının, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey grubun Düşünme Becerileri alt ölçeği puanlarına göre anlamlı derecede yüksek görülmesi sonucunun literatürle örtüştüğü söylenebilir. Akın ve Önder (2003) tarafından yapılan bir araştırmada sosyo-ekonomik düzey değişkeninin bilişsel bakış açısı alma yeteneği üzerinde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Yani üç sosyo-ekonomik düzey arasında bilişsel bakış açısı alma yeteneği bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akın ve Önder’in çalışması tablo 1’de üst sosyo-ekonomik düzey grubun Düşünme Becerileri Alt ölçeği puanlarının, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey grubun Düşünme Becerileri alt ölçeği puanlarına göre anlamlı derecede yüksek görüldüğü sonuçlarını destekler niteliktedir. Üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklar düşük sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre problem çözme becerileri, benzerlik karşılaştırma, görme hatırlama, uyumsuzlukları teşhis etme, sonuç çıkarma, benzerlik tamamlama gibi konularda, bilişsel düşünce açısından daha becerikli olduğu düşünülmektedir (Akt: Ginsburg vd, 2008).

Tablo 2. Çocukların Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği Dil Alt Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Kruskal- Wallis Testi Sonuçlarının Dağılımı

EÖB	SED	n	$\bar{x}$	Ortanca	ss	Min	Mak	Sıra ort.	Kruskal Wallis	sd	P	İkili Karşılaştırma
Dil Becerileri	Alt	50	10.2	10	1.5	5	13	63.43				
	Orta	50	10.8	11	1.3	7	13	78.57	6.58	2	0.037	*1-3
	Üst	50	10.9	11	1.5	8	13	84.5				

Üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların Dil Becerileri alt ölçeği, alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların Dil Becerileri alt ölçeğine göre anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p= 0.037 < 0.05$). Yapılan ikili karşılaştırma testi sonucunda Dil Becerileri alt ölçeği açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması 84.5, orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması 78.57 ve alt sosyo-ekonomik düzey grubunun Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması 63.43 olarak bulunmuştur. Buna göre; üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey gruplarının Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalamalarından anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların, alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocuklardan Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması bakımından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; sosyo-ekonomik düzey ile çocukların dil becerileri arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu düşünülebilir. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olmak dil becerilerini olumsuz etkilerken, sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesiyle dil becerilerinin lehine bir sonuç olduğu düşünülebilir.

Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklarının dil becerileri puanlarının yüksek olmasında ailelerin çocuklarını, daha erken dönemde kitaplarla tanıştırmaları, dil gelişimini destekleyici eğitim materyallerinden yararlanmaları, Türkçeyi daha iyi kullanmaları ve dil gelişiminin önemi konusunda daha bilinçli olmaları gibi nedenlerin etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının çevre ve uyarıcı yoksunluğu nedeniyle dil gelişimlerinin olumsuz etkilendiği düşünülebilir. Kabadayı (2002), çocukların sosyo-ekonomik düzeylerinin, oyunlarda kullandıkları anadile etkisini incelediği bir araştırma yapmıştır. Bir sahil kasabasında tatilini geçirmekte olan çocuklarla, ekonomik düzeyleri farklı olan ve o yörede yaşayan, yaşları dört-altı arasında değişen altı çocuk gözlenmiştir. Sonuçta, sosyo-ekonomik düzeyi “orta” ve “alt” düzeyde olan çocukların, ekonomik düzeyi “üst” düzeyde olanlardan farklı dil fonksiyonlarına yöneldikleri gözlenmiştir. Dağlı (2007) okul öncesi eğitim alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik başarının karşılaştırılması konusunda bir araştırma yapmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerine göre öğrencilerin Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik başarı puan ortalamalarının farkları incelendiğinde; alt sosyo-ekonomik düzey ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının Türkçe ve Matematik derslerindeki akademik başarı puan ortalamaları arasındaki fark, orta sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının lehinedir. Tablo2’de orta sosyo- düzeyde bulunan çocukların Dil Becerileri puanlarının, alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocuklardan Dil Becerileri puanlarından yüksek olduğu sonucu yukarıdaki araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Tablo 3. Çocukların Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği Sayı Alt Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Kruskal – Wallis Testi Sonuçlarının Dağılımı

EÖB	SED	n	$\bar{x}$	Ortan- ca	ss	Min	Mak	Sıra ort.	Kruskall Wallis	sd	P	İkili Karşılaş- tırma
Sayı Becerileri	Alt	50	10.2	11	3.4	2	15	65.56				*1-3
	Orta	50	9.9	11	3.2	2	15	62.27	21.75	2	0.000	*2-3
	Üst	50	12.3	13	2.6	5	15	98.67				

Araştırmaya dahil edilen çocukların sayı becerileri puan ortalamalarında sosyo-ekonomik düzeyin istatistiksel anlamlı farklılık yarattığı belirlenmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacı ile yapılan ikili karşılaştırma testi sonucunda farklılığın alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların puanlarındaki farklılıktan kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0.05$).

Üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların Sayı Becerileri sıra ortalaması 98.67, alt sosyo-ekonomik düzey grubunun Sayı Becerileri sıra ortalaması 65.56, orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Sayı Becerileri sıra ortalaması 62.27 olarak bulunmuştur. Buna göre; üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Sayı Becerileri sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey gruplarının Sayı Becerileri Puanı sıra ortalamalarından anlamlı derecede yüksek görülmektedir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzey grubu Sayı Becerileri sıra ortalaması alt sosyo-ekonomik düzey grubu ve üst sosyo-ekonomik düzey grubundan Sayı Becerileri sıra ortalaması bakımından düşüktür.

Tablo 3’de, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların matematik performanslarının düşük olmasını; ailelerin çocukları ile yeterli kadar kaliteli zaman geçirememesi, çocuklara yeterli uyarıcı çevre olanakları sağlayamaması, günlük hayatta matematiğe ilişkin yeterli dikkati çekememesi, çocukların sorularını onların düzeyine uygun olarak cevaplayamaması gibi nedenler etkilemiş olabilir. Starkey ve diğerleri (2004), sosyo-ekonomik düzey çocuğun matematik becerileri ve kavramları öğrenmedeki rolü üzerine değerlendirmelerde bulunduğu bir araştırma yapmıştır. Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip olan ailelerin çocuklarının, orta sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarına göre daha fazla bilgi edinimlerinin olduğu gözlenmiştir. Okul öncesi eğitime yeni başlayan çocukların sosyo-ekonomik düzey ile doğrudan bağlantılı olan matematiksel bilgileri olduğu görülmüştür. Unutkan’ın (2007) okul öncesi çocuklarının matematik becerileri açısından ilköğretime hazır bulunmuşluğunun incelenmesi alanında yaptığı çalışmada, alt sosyo-ekonomik düzey çocuklarının matematik becerileri bakımından ilköğretime yeterli kadar hazır olmadıkları bulunmuştur. Araştırmada çocukların matematik becerileri ortalamaları üst ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklara göre daha düşük olarak saptanmıştır. Yukarıdaki araştırmaların sonuçları, Tablo 3’deki üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Sayı Becerileri puan-

larının alt ve orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Sayı Becerileri puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olması sonucuyla uyumludur.

Tablo 4. Çocukların Erken Öğrenme Becerileri Ölçeği Puan Ortalamalarının Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Kruskall – Wallis Testi Sonuçlarının Dağılımı

EÖB	SED	n	$\bar{x}$	Ortan- ca	ss	Min	Mak	Sıra ort.	Krus- kall Wallis	sd	P	İkili Karşı- laştırma
TOPLAM PUAN	Alt	50	29.7	29.5	5.7	13	43	60.09				*1-3
	Orta	50	30.06	31.5	5.5	16	40	68.73	20.63	2	0.000	*2-3
	Üst	50	34.5	35	5.9	18	47	97.68				

Üst sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların Erken Öğrenme Becerileri, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeyde bulunan çocukların Erken Öğrenme Becerilerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p < 0.05$). Erken Öğrenme Becerileri açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmektedir ($p < 0.05$).

Üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması 97.68, orta sosyo-ekonomik düzey grubunun Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması 68.73, alt sosyo-ekonomik düzey grubunun Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması 60.09 olarak bulunmuştur. Buna göre; Üst sosyo-ekonomik düzey grubunun Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzey gruplarının Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamaları lehine yüksek görülmektedir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzey grubu Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamasının alt sosyo-ekonomik düzey grubu Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamasından yüksek, üst sosyo-ekonomik düzey grubu Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamasından düşük olduğu görülmektedir.

Buna göre; alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin sosyo-ekonomik yetersizlikler sebebiyle, çocukların erken öğrenme becerilerini destekleyici materyaller ve yaklaşımlar sergileyemedikleri düşünülebilir. Ayrıca maddi problemler çocukların gelişimiyle yakından ilgilenilmesini ve gelişimlerinin desteklenmesini olumsuz etkiliyor olabilir.

Arnold ve Doctoroff (2003) tarafından yapılan bir araştırmada, Afrika-Amerikalı ve Latinlerden oluşan alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların akademik başarısının, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların akademik başarısından daha düşük olduğu görülmüştür. Buna göre; Tablo 4'ün sonucunun alt sosyo-ekonomik düzey grubundaki anne babaların çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak çocuklarıyla ilgilenemedikleri, çocuklara gelişim düzeylerine uygun uyarıcı çevre imkânları sağlayamadıkları, öğrenim düzeylerine bağlı olarak çocukların okul etkinliklerine, aile katılım çalışmalarına yeterli önemi veremediklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre; Erken Öğrenme Becerilerinden olan Düşünme Becerileri alt ölçeği puanları açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında farklılık görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasının alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından düşük, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Düşünme Becerileri alt ölçeği sıra ortalamasından yüksektir. Erken Öğrenme Becerilerinden olan Dil Becerileri alt ölçeği puanları açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında farklılık görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalamalarından yüksek, orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocuklardan Dil Becerileri alt ölçeği sıra ortalaması bakımından yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erken Öğrenme Becerilerinden olan Sayı Becerileri alt ölçeği puanları açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında farklılık görülmektedir. Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Sayı Becerileri sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Sayı Becerileri Puanı sıra ortalamalarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Sayı Becerileri sıra ortalaması alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Sayı Becerileri sıra ortalamasından düşüktür. Erken Öğrenme Becerileri açısından sosyo-ekonomik düzey grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması, alt ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamaları lehine yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca orta sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalaması, alt sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamasından yüksek, üst sosyo-ekonomik düzeydeki çocukların Erken Öğrenme Becerileri sıra ortalamasından düşük olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre şu öneriler sıralanabilir;

- *Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının mümkün olduğunca okul öncesi eğitim kurumlarından yararlanmaları için mobil anaokulu gibi değişik eğitim modelleri kullanılabilir.
- *Eğitimin yaygınlaştırılması için düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelere yönelik konferanslar düzenlenebilir ve el broşürleri, kitapçıklar, cd'ler dağıtılabilir.
- *Okullarda aile eğitimine verilen önem artırılabilir. Bu kapsamda okullardaki öğretmen ve yöneticilerin, anne babaları bilinçlendirme konusunu içeren toplantılar düzenlemeleri sağlanabilir. Bilinçlendirme kapsamında sadece ailelerin okul öncesi eğitimin önemini değil, evde çocuklarının gelişimini destekleyecek etkinlikler ve davranışların neler olabileceği yer alabilir. Yine bu kapsamda ailelere ulaşmak için medyadan yararlanılabilir.
- *Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının Erken Öğrenme Becerileri yeterince desteklenememektedir. Okul öncesi eğitim kurumları, bu çocukların Erken Öğrenme Becerilerini desteklemeye yönelik olarak eğitim programlarını düzenleyebilir. Okul öncesi öğretmenlerine Erken Öğrenme Becerilerini desteklemeleri amacıyla, düzenleyecekleri eğitim programının içeriği ve bu programın uygulanması için sistematik olarak hizmet içi eğitim seminerleri düzenlenebilir.
- *Erken Öğrenme Becerileri eğitimi alan çocuklar takip edilerek bu eğitimin çocukların ileri yıllardaki akademik başarılarını nasıl etkilendiğinin takibi yapılabilir. Erken Öğrenme Becerileri alan ve almayan çocuklar arasındaki farklılık gözlenebilir.
- *Özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileleri desteklemek adına kurulan toplum merkezlerinde ailelerin okul öncesi eğitim konusunda desteklenmeleri amacıyla toplantılar, kurslar, eğitim seminerleri, televizyon programları düzenlenebilir.
- *Bu çalışmada Erken Öğrenme Becerileri ölçeği okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklara uygulanmıştır. Başka çalışmalarda okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuklara uygulanabilir.

Kaynaklar

- AKIN, Y. ve ÖNDER, A. (2003). **The effects of Educational drama Program and Parental Attitude on Perspective Taking Abilities of Six Year-old Preschool Children**. OMEP (World Organization for Early Childhood Education) World Council and Conference. 5-11 Ekim. Kuşadası, Türkiye. Bildiri özetleri Kitabı,183.
- AKTAŞ, A. Y. (2002) **Okul Öncesi Dönemi Çocuklarında Sayı Kavramının Kazandırılması**. Çoluk Çocuk Dergisi. Kök Yayıncılık. 5, 14-17.
- ARAL N. ,BARAN G., BULUT Ş. ve ÇİMEN S. , (2001) **Çocuk Gelişimi**. Ankara: Ya-Pa Yayınları.
- ARNOLD, H. D. ve DOCTROFF, L. G. (2003). **The Early Education of Socio Economically Disavantajed Children**. *Annu. Rev. Preschool*. 54, 517, 45.
- AYDIN, A. (2000). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- BAŞARAN, N. (2006). **Erken Öğrenme Becerilerini Değerlendirme Aracının Tokat Örneğinde 48- 66 Aylık Türk Çocuklarına Uyarlanması**, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BENSON, C. «I don't think I can do it; I can't work it out for myself» **The importance of providing primary children with thinking skills for their future lives**. Faculty of Education, University of Central England, Westbourne Road, Edgbaston, Birmingham. (http://www.unesco.org/education/educprog/ste/pdf_files/connect/ClareBenson.) PDF Erişim Tarihi: 23. 07. 2008
- BİLGİNER, H. (2002) Down Sendromlu Çocuklarda Dil Gelişimi. **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**. Cilt: 19(1), 165-179. Ankara.
- BODROVA E. ve LEONG J. D (1996). **Tools of The Mind, The Vygotskian Approach to Early Childhood Education**. New Jersey.
- CAMPELL, N. (2001). Cognifite Development. **International Journal of Educational Research**. 21 (27), 21-22-34
- CRANE, J. (1996). Effects Of Home Environment, Ses and Maternal Test Scores on Mathematics Achivement. **The Journal of Educational Research**. 86 (5), 305-313
- COHEN, H. D. ve CENEDELLA J. (1988) **The Learning Child/ Guide Lines for Parent and Teachers**. Cambridge University Pres. USA
- ÇEÇEN, R. (2007). **Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi**. Ed: M. Engin Deniz. Maya Akademi Yayınları. Ankara
- ÇINGİ, H. (1994). **Örnekleme Kuramı**, Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları, Ankara: 64, 234.
- DAĞABAKAN, Ö. F. ve DAĞABAKAN D. (2007) Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları. **Milli Eğitim Dergisi**. 36 (174), 155-161.
- DAĞLI, A. (2007). **Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Ve Matematik Derslerindeki Akademik Başarılarının Karşılaştırılması**, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DAĞLIOĞLU, H. E. (2006). **Üstün Yetenekli Çocuklarda Düşünme Becerileri. Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu (Uluslar ara-**

- sı Katılımlı).** Program ve Bildiri Özetleri Kitabı. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama ve San Tic. A.Ş.
- DEHART, G. B., SROUFE, L. A. ve COOPER, R. G. (2004). **Child Development Its Nature and Course. Cognitive: Development in Early Childhood.**Chapter: 9, Part :4, 331-335.
- DEMİREL, Ö ve ŞAHİNEL S. (1999). **Çoklu zekâ kuramı ve düşünme becerileri ile ilköğretim dördüncü sınıf Türkçe derslerinde tümleşik dil becerilerinin gelişimi.** *Dil Dergisi.* 80 (6), 19-31.
- DEMİREZEN, M. (2003). Yabancı Dil ve Anadil Öğreniminde Kritik Dönemler. *Dil Dergisi.* 118 (1), 5-15.
- DİNÇER, Ç. ve ULUTAŞ, İ. (1999). Yaşamımızdaki Matematiksel Kavramlar ve Materyaller. *Çağdaş Eğitim Dergisi.* 25, 23-28.
- DOĞRU, Y. S. (2002). **Piaget'in Zihin Gelişimi Kuramına Göre Matematik Öğretimi.** Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi Sempozyumu Bildiriler. 17- 18 Ekim. Ankara: Kök Yayıncılık.
- ERDOĞAN, S., BEKİR, Ş., H. Ve ARAS, E., S., (2005). Alt Sosyo- Ekonomik Bölgelerde Ana Sınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü *Dergisi.* 14 (1), 231-246.
- FISCHER, F. E. (1990). A Part-part-whole Curriculumfor Teaching Number in The Kindergarten. *Journal of Research in Matematics Education.* 21 (3), 207-215.
- INGSBURG, H. P., LEE J. S. ve BOYD, J., S. (2008). **Mathematics Education for Young Children: What It is and How to Promote It.** Social Policy Report. Giving Child and Youth Development Knowledge Away. 23 (1), 1-24.
- GÜVEN, Y. (2004). **Erken Çocuklukta Matematiksel Düşünme ve Matematiği Öğrenme.** Küçük Adımlar Eğitim Yayınları İstanbul: Aralık.
- KABADAYI, A. (2002). Çocukların Sosyo-ekonomik Durumlarının, Oyunlarında Kullandıkları Anadili Etkinliklerinin Sınıflandırılması, *Dil Dergisi,* 112, 23-33.
- KANDIR, A. (2004). **Çocuğum Büyüyor.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- KOÇ, E. (2002). **Görsel Algı Becerilerinin Gelişimine Yönelik Örnek Bir Program Modelinin Hazırlanması Ve Anasınıfı Çocuklarında Görsel Algı Gelişimine Etkisinin İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KURTULUŞ, E. (1999). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş- Altı Yaş Grubu Çocuklarına Yaratıcı Etkinlikler Yoluyla Kavram (Zaman Kavramı) Öğretilmesi.** Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- MILLER, R. (1996). **Language and Literacy.** The Developmentally Appropriate Inclusive Classroom In Early Education. 101-107, 260- 263, 350-353.
- OLSON, D. R. and TORRANCE N. (1996). **Education and Human Development.** Padstow, Cornwall. Printed in Great Britain by T J International
- ORÇAN, M. (2009). **Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Erken Öğrenme Becerilerine Destekleyici Eğitim Programlarının İncelenmesi,** Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.

- STARKEY, P., KLEİN A. ve WAKELEY, A. (2004). Big Math For Little Kids. *Early Childhood Research Quarterly*. 19 (1), 99-120.
- ŞİMŞEK, B., H., (2004). **Almanya’da Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Türk Çocuklarına Uygulanan Dil Eğitim Programının Dil Gelişimine Etkisi**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- TAYLOR, B. J. (1999). **A Child Goes Forth: A Curriculum Guide For Preschool Children**. New Jersey: Prentice Hall.
- TEMEL, F. AVCI N., YAŞAR, M., C., (1994). **Sıfır- Altı Yaş Çocuklarında Dil Gelişimi**, Gazi Üniversitesi Anaokulu- Anasınıfı El Kitabı, Ya-Pa Yayınları Pazarlama Ltd. Şti., İstanbul, 154
- UNUTKAN, P. Ö. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Matematik Becerileri Açısından İlköğretime Hazır Bulunuşluğunun İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 243- 254.
- ÜSTÜN, E., AKMAN, B. ve Etikan, İ. (2004). **Farklı Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Çocukların Bilişsel Gelişimlerinin Değerlendirilmesi**. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. (2), 205-210
- YAVUZER, H. (1997). **Çocuğunuzun İlk Altı Yılı**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- YAYLA, Ş. (2003). **Alt Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerden Gelen 60-72 Aylar Arasındaki Çocuklara Uygulanan Dil Eğitim Programının Çocukların Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- YILDIZ, C. (2003). Anadili Öğretiminin Temel İlkelerine Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Dil Dergisi*. 120, 5-12.
- YILDIZ, R. ve PERİHANOĞLU, P. (2004). **Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim Hedeflerini Gerçekleştirme Düzeyi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 12. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler. 3, 1815-1832.